

Majątek małżonków

Materiał informacyjny

Każdy z nas ma prawo decydować o tym, na co przeznaczą swoje dochody i majątek. Każdy ma również obowiązek regulowania swoich zobowiązań. Od tej zasady istnieje kilka wyjątków, np. względem osób ubezwłasnowolnionych czy spadkobierców. Poniżej omówione zostaną reguły dysponowania majątkiem, które dotyczą osób zawierających związki małżeńskie.

Przepisy pozwalają małżonkom na wybór tzw. ustroju majątkowego, który będzie określał prawa własności i reguły dysponowania majątkiem w zawartym związku małżeńskim. W tym celu małżonkowie mogą zawrzeć umowę, określaną mianem intercyzy. Jednak na wstępie należy wskazać, jakie zasady panują w przypadku, gdy małżonkowie nie zdecydują się na sporządzenie żadnej umowy w zakresie majątku wspólnego (zasady ustawowe).

ZASADY USTAWOWEGO USTROJU MAŁŻEŃSKIEGO

Z chwilą zawarcia małżeństwa, powstaje majątek wspólny małżonków. Zasadą jest, iż **przedmioty nabyte przez któregokolwiek z małżonków pozostają własnością obojga**. Oznacza to, że nieruchomości (dom, mieszkanie, działka) zakupiona po ślubie ze wspólnych środków należy do majątku wspólnego, nawet gdyby stroną umowy był tylko jeden małżonek.

Majątek wspólny obejmuje również:

- **wypłacone wynagrodzenie za pracę lub inne dochody z działalności zarobkowej** – pobrana pensja, stypendia, dochód z działalności gospodarczej, emerytura, renta itd.
- **dochody z majątku wspólnego lub osobistego** - dochód z najmu mieszkania będącego własnością obojga lub jednego z małżonków, dochód z działalności gospodarczej rozpoczętej przed ślubem;
- **środki na rachunku otwartym lub pracowniczym funduszu emerytalnym;**
- **kwoty składek zewidencjonowanych na subkoncie ZUS**

Obok majątku wspólnego istnieją również majątki osobiste każdego z małżonków:

- **przedmioty nabyte przed zawarciem małżeństwa** – chyba, że przed ślubem przyszli małżonkowie dokonali wspólnego zakupu
- **przedmioty nabyte w drodze przez dziedziczenie, zapis, darowiznę** - chyba że treść testamentu lub darowizny stwierdza, że właścicielami mają być oboje małżonkowie;

UWAGA! Zgodnie z orzeczeniem Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2016 r., III CZP 72/15, przyjmuje się, iż odwołanie darowizny w stosunku do jednego z małżonków oznacza, że można żądać zwrotu udziału, który posiada lub, jeśli nie jest to możliwe- zwrotu wartości tego udziału.

- **prawa majątkowe wynikające ze wspólności łącznej podlegającej odrębnym przepisom**- np. małżonkowie mieszkający razem są najemcami lokalu niezależnie, które z nich zawarło umowę, wkłady do spółki cywilnej, której współnikiem jest jeden z małżonków.
- **przedmioty służące do zaspokajania potrzeb jednego z małżonków** – odzież, obuwie, sprzęty rtv, komputer itd. (ale już nie samochód).
- **prawa niezbywalne, które mogą przysługiwać tylko jednej osobie** – służebności osobiste, prawo pierwokupu, prawo do wynagrodzenia, prawa alimentacyjne;
- **odszkodowania za uszkodzenie ciała lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę** przyznana na podstawie art. 444 kodeksu cywilnego lub 448 kodeksu cywilnego (nie dotyczy renty należnej poszkodowanemu z powodu utraty zdolności do pracy zasądzonej od sprawcy);
- **wierzytelności z tytułu wynagrodzenia za pracę lub z innej działalności** (nie wypłacone- prawo do wynagrodzenia);
- **przedmioty majątkowe uzyskane z tytułu nagrody za osobiste osiągnięcia jednego z małżonków** – nagroda majątkowa za pracę twórczą: artystyczne, naukowe, literackie, techniczne ale nie nagrody wynikające ze stosunku pracy;
- **prawa autorskie i prawa pokrewne, prawa własności przemysłowej oraz inne prawa twórcy;**
- **przedmioty majątkowe nabyte w zamian za składniki majątku osobistego**, chyba że przepis stanowi inaczej- np. mąż sprzedaje dom za 400.000 zł, który nabył przed ślubem i kupuje za taką samą kwotę inny dom. W ten sposób jest jedynym właścicielem i żona nie jest współwłaścicielem.

UWAGA! W związku z tą zasadą, należy wskazać, iż zgodnie z orzeczeniem Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2017 r., IV CSK 346/16, wskazuje się, że prawo własności lokalu przekształconego w trakcie małżeństwa nie zawsze należy do majątku wspólnego małżonków. W przypadku, gdy prawo spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu przysługiwało przed ślubem tylko jednemu z nich, to mieszkanie może nadal stanowić własność tego małżonka.

UMOWNE USTROJE MAŁŻEŃSKIE

Małżonkowie mogą w drodze umowy, zawartej notarialnie, rozszerzyć lub ograniczyć wspólność ustawową lub ustanowić rozdzielność majątkową. Tzw. intercyzę można zawrzeć również przed zawarciem małżeństwa. Małżonkowie mogą w późniejszym czasie zmienić lub rozwiązać umowę.

ROZSZERZENIE WSPÓLNOŚCI MAJĄTKOWEJ

Najczęściej stosowana w przypadku, gdy małżonkowie budują dom na gruncie wchodzącym w skład majątku osobistego jednego z małżonków lub w odniesieniu do gospodarstwa rolnego, w którym pomaga drugi z małżonków.

Zgodnie z art. 49 kro nie jest możliwe rozszerzenie wspólności na:

1) **przedmioty majątkowe, które przypadną małżonkowi z tytułu dziedziczenia, zapisu lub darowizny** (ale jest możliwe przekazanie drugiemu małżonkowi w drodze darowizny udziału nabytego przez małżonka w ten sposób);

- 2) **prawa majątkowe, które wynikają ze wspólności łącznej podlegającej odrębnym przepisom;**
- 3) **prawa niezbywalne, które mogą przysługiwać tylko jednej osobie;**
- 4) **wierzytelności z tytułu odszkodowania za uszkodzenie ciała lub wywołanie rozstroju zdrowia, o ile nie wchodzi one do wspólności ustawowej, jak również wierzytelności z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę;**
- 5) **niewymagalne jeszcze wierzytelności o wynagrodzenie za pracę lub z tytułu innej działalności zarobkowej każdego z małżonków.**

ROZDZIELNOŚĆ MAJĄTKOWA

Najczęściej wprowadza się ją w przypadku, gdy tylko jeden z małżonków prowadzi działalność gospodarczą lub gdy jeden z małżonków trwoni majątek wspólny z pokrzywdzeniem drugiego. Nie jest możliwe zawarcie takiej umowy z mocą wsteczną, ale jest możliwe orzeczenie sądu ustalające rozdzielną z datą wcześniejszą.

W tym przypadku są tylko dwa majątki: majątek osobisty żony i męża. Nie ma majątku wspólnego. Zawarcie umowy o rozdzielną majątkową oznacza, że każdy z małżonków zachowuje zarówno majątek nabyty przed jej podpisaniem, jak i nabyty później.

UWAGA! Zawarcie takiej umowy nie wyklucza obowiązku przyczyniania się do potrzeb rodziny przez małżonka dysponującego większym majątkiem.

ROZDZIELNOŚĆ MAJĄTKOWA Z WYRÓWNANIEM DOROBKÓW

Różnicą w stosunku do standardowej rozdzielną majątkowej jest większa ochrona małżonka uzyskującego niższe dochody. Przejawia się ona poprzez fakt, iż w momencie rozvodu małżonek posiadający mniejszy majątek może żądać wyrównania różnic wynikających z tego faktu (poprzez zapłatę określonej kwoty lub przeniesienie danego prawa). Do momentu rozvodu nie ma zasadniczych różnic w stosunku do zwykłej rozdzielną majątkowej.

W skład dorobku małżonków wchodzi:

- 1) darowizn dokonanych przez jednego z małżonków, z wyłączeniem darowizn na rzecz wspólnych zstępnych małżonków oraz drobnych zwyczajowo przyjętych darowizn na rzecz innych osób;
- 2) usług świadczonych osobiście przez jednego z małżonków na rzecz majątku drugiego małżonka;
- 3) nakładów i wydatków na majątek jednego małżonka z majątku drugiego małżonka.

PRZYMUSOWY USTRÓJ MAJĄTKOWY

Zgodnie z art. 52 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, sąd rejonowy może orzec o rozdzielną od daty orzeczenia lub z mocą wsteczną, w przypadku gdy istnieją ku temu ważne powody. Z takim żądaniem może zwrócić się małżonek lub wierzyciel małżonka. Najczęstszymi powodami są: trwonienie majątku, uzależnienie od hazardu, zaciąganie wielu zobowiązań nie przeznaczonych na potrzeby rodziny czy długotrwałe oddzielnie zamieszkiwanie przez małżonków itd.

Rozdzielną powstaje z mocy prawa w przypadku, gdy zostanie orzeczona przez sąd separacja, albo gdy jeden z małżonków zostanie ubezwłasnowolniony lub zostanie ogłoszona wobec niego upadłość.